

Plan för bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsätt ningar 2025-2034

Fastställd av socialnämnden
Framtagen av socialförvaltningen
Datum 2025-06-12
Gäller 2025-2034
Ärendenr SON 2025/100
Version [1.0]

Plan för bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättningar 2025-2034

Ny gruppbostad på Terra Nova, våren 2024

Innehåll

Varför en plan för bostäder med särskild service?	3
Lagstiftning	3
Bostad enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	..3
Bemanning och gruppstorlek	4
Omvärldsanalys	4
Planens disposition	5
Bostad med särskild service enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	5
Definitioner	5
Bostad med särskild service för vuxna enligt 9:9 LSS	5
Bostad med särskild service finns i tre former:	5
Gruppbostad	5
Servicebostad	5
Särskilt anpassad bostad	6
Bostad med särskild service för barn och unga enligt 9:8 LSS	6
Boende i familjehem	6
Bostad med särskild service för barn eller ungdomar	6
Möjliga faktorer som kan öka behovet av bostäder och förutsättningar att tillgodose platsbehovet	6
Faktorer som kan minska behovet av bostäder	7
Bostäder med särskild service enligt LSS på Gotland 2024	7
Aktuellt läge på Gotland	7
Bostad med särskild service för vuxna enligt 9:9 LSS	7
Gruppbostäder	7
Servicebostäder	7
Särskild anpassad bostad	7
Bostad med särskild service för barn och unga enligt 9:8 LSS	7
Antal platser i egen regi samt köpta platser av externa utförare	7
Antal brukare i olika bostadstyper	8
Åldersfördelning	8
Geografisk spridning bostäder egen regi	8
Gotland	9
Visby	9
Antal verkställda beslut	10
Ej verkställda beslut-i väntan på en bostad	10
Var vill man bo?	10
Prognostiserat behov av Bostad med särskild service enligt LSS	10
Handlingsplan – bostad med särskild service enligt LSS.	12
Bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen (SoL)	13
Definitioner	13

Bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen (SoL).....	13
Möjliga faktorer som kan öka behovet av bostäder och förutsättningar att tillgodose platsbehovet	13
Möjliga faktorer som kan minska behovet av bostäder.....	14
Bostäder med särskild service enligt SoL på Gotland 2024	14
Antalet verkställda beslut	14
Ej verkställda beslut - i väntan på en bostad	14
Antal platser i egen regi samt köpta platser externa utförare.....	14
Åldersfördelning	15
Prognostiserat behov av Bostad med särskild service enligt SoL.....	15
Handlingsplan – bostad med särskild service enligt SoL	16

Varför en plan för bostäder med särskild service?

Enligt socialtjänstlagen (SoL) hör det till socialnämndens uppgift att medverka i samhällsplaneringen och utformandet av bostadsområden i kommunen. Socialnämnden ska ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn, ungdomar, äldre och andra grupper i behov av samhällets särskilda stöd.

Syftet med en plan för bostäder med särskild service är att ge Region Gotland underlag inför framtida planering av boende för personer med funktionsnedsättning, både för den målgrupp som ingår i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och enligt socialtjänstlagen (SoL).

Lagstiftning

Bostad enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Enligt 5 kap. 7 § SoL ska socialnämnden verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. I paragrafen regleras också en skyldighet för kommunen att inrätta bostäder med särskild service. SoL är en målinriktad ramlag som ger kommunerna stor frihet att utforma verksamheten med utgångspunkt från lokala förutsättningar och behov. Lagen förenar rättigheter för den enskilde med skyldigheter för kommunerna och anger övergripande mål och syften med det stöd som den enskilde har rätt till. LSS har tillkommit som en så kallad ”pluslag” som innebär *goda levnadsvillkor* och är ett komplement till SoL som avser *skälig levnadsnivå*.

Lagen gäller personer som efter bedömning tillhör LSS personkrets. Målet för insatserna enligt LSS, liksom för den generella funktionshinderspolitiken, är att den enskilde får möjlighet att leva som andra, vilket bl.a. innebär att ha möjlighet att bo som andra – att ha ett eget hem med allt vad det innebär av trygghet och trivsel. LSS bygger bland annat på bärande principer som självbestämmande, inflytande, tillgänglighet, delaktighet, kontinuitet och helhetssyn.

Bemanning och gruppstorlek

I Socialstyrelsens handbok för bostad med särskild service för vuxna (artikelnummer 2018-6-12) framgår det att med servicebostad avses en bostadsform med visst fast basstöd och genom anställd personal för boendet där omfattande service och vård kan ges dygnet runt.

I en gruppboende bor i regel endast fyra till sex personer. Förutsättningen är att alla som bor i bostad med särskild service LSS ska tillförsäkras goda levnadsvillkor. För vissa personer med omfattande funktionshinder är det särskilt viktigt att antalet kontakter i den närmaste miljön är begränsade.

Antalet boende i en bostad med särskild service regleras inte i SoL men man kan få en viss ledning av Socialstyrelsens handbok för bostad med särskild service.

Omvärldsanalys

Enligt Boverket bostadsmarknadsenkät 2024 har antalet kommuner som uppger att det inte finns tillräckligt med bostäder för personer med funktionsnedsättning har varierat mellan 140–160 kommuner de senaste tio åren. I årets enkät är det 137 kommuner som uppger att de har underskott på någon form av bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning. Vanligast är underskott på boendetyperna gruppboenden.

Generellt, när det gäller både specialbostäder för personer med funktionsnedsättning och för äldre personer, uppger fler kommuner än tidigare att de har svårt att göra en bedömning framåt, både på två års och fem års sikt.

Enligt kommentarerna finns det flera anledningar till att det kan vara svårt att förutse behovet och färdigställa tillräckligt många bostäder för personer med funktionsnedsättning. Här följer några typiska kommentarer:

”Finns planer på många nya boenden, men det sker förskjutningar i byggstartar.”

”Svårt att bedöma då det kan uppstå snabba behov på grund av inflyttning eller funktionsbedömningar.”

”För den mindre kommunen kan det vara mycket svårt att matcha den enskildes behov med befintliga gruppboenden och servicebostäder,”

”Det är vanligt att vissa personer behöver särskilda kunskaper pga. komplexa behov och samsjuklighet. Den sortens kompetens finns ofta utanför kommungränser.”

”Svårigheter finns att bedöma behov då ungdomar många gånger flyttar till annan kommun och går särgymnasium. Det finns då en osäkerhet om ungdomarna flyttar tillbaka till kommunen eller stannar kvar på studieorten.”

”Inflyttningen av vuxna med funktionsvariation har historiskt sett varit ganska låg men med en delvis ny målgrupp inom det neuro- och socialpsykiatriska fältet så kommer rörelserna mellan kommuner troligtvis att öka. En annan faktor som påverkar är att livslängden bland våra brukare har förlängts vilket gör att den naturliga avgången är

betydligt mer svårbedömd. I det kortare perspektivet förutsätter vi att nybyggnation av ett SoL-boende ska frigöra några platser på våra LSS-boenden.”

Boverket (2024). Personer med funktionsnedsättning.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/olika-grupper/funktionsnedsattning/> Hämtad 2024-10-25

Planens disposition

Planen är uppdelad i två avsnitt där det första avsnittet avser bostad med särskild service enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och del två avser bostad med särskild service enligt socialtjänstlagstiftningen (SoL).

Bostad med särskild service enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Definitioner

Bostad med särskild service för vuxna enligt 9:9 LSS

Bostad med särskild service för vuxna är en insats för den som har ett omfattande behov av stöd från en personalgrupp där stödet erbjuds under dygnets alla timmar.

Bostad med särskild service finns i tre former:

Gruppboestad

Riktat sig till personer med stort omvårdnadsbehov och behov av kontinuerlig tillsyn av personal. Gruppboestaden är utformad som enskilda bostäder i direkt anslutning till gemensamma utrymmen.

Eftersom gruppboestad är ett bostadsalternativ för personer med ett omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov rekommenderar socialstyrelsen att det endast bör bo tre till fem personer i en gruppboestad.

Serviceboestad

Utgörs av en lägenhet i nära anslutning till en servicebas. Vid servicebasen finns tillgång till gemensamhetslokaler samt en personalgrupp som ger individuellt utformat stöd till den enskilde utifrån den enskildes behov.

En serviceboestad är en mellanform mellan ett helt självständigt boende i lägenhet och en lägenhet i gruppboestad. I en serviceboestad kan det därför bo flera personer än i en

gruppboendestad, men antalet boende bör vara så begränsat att serviceboendet integreras i bostadsområdet samt att en institutionell boendemiljö undviks.

Särskilt anpassad bostad

Utgörs av en bostad med viss grundanpassning till funktionsnedsatta personers behov men utan bemanning. I denna boendeform ingår inte omvårdnad, fritidsaktiviteter eller kulturella aktiviteter.

En särskilt anpassad bostad är en boendeform som enligt socialstyrelsen egentligen inte är att betrakta som bostad med särskild service. I denna boendeform ingår inte någon form av omvårdnad. Behövligt stöd och service i anslutning till boendet bör ges inom ramen för de insatser som finns att tillgå enligt LSS, t.ex. personlig assistans eller ledsagning. Bistånd enligt SoL i form av exempelvis hemtjänst kan även vara aktuellt.

Bostad med särskild service för barn och unga enligt 9:8 LSS

Boende utanför föräldrahemmet är en insats som riktar sig till de barn och ungdomar som har ett särskilt behov av stöd. Det är i första hand ett stort omvårdnadsbehov som gör att denna insats kan bli aktuell. Boende i familjehem eller i bostad med särskild service är en insats som kan komma i fråga först om barnet, trots stödinsatser i hemmet, inte kan bo kvar. Föräldrahemmet ska vara den naturliga basen och insatsen ska ses som ett komplement till barnets hem.

Boende i familjehem

För barn med svåra funktionsnedsättningar som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos sina föräldrar är familjehem den insats som i första hand ska prövas. Familjehem innebär att barnet bor hos annan familj än den egna.

Bostad med särskild service för barn eller ungdomar

I en bostad med särskild service bor några barn eller ungdomar tillsammans och bostaden ska fungera så hemlikt som möjligt. I en sådan bostad ska det finnas personal dygnet runt. För barn med särskilda behov, som inte kan bo i föräldrahemmet och som kräver omvårdnad av personal med speciell kompetens, kan bostad med särskild service vara ett bättre alternativ än familjehem. I insatsen ingår hälso- och sjukvård enligt HSL 18§.

Möjliga faktorer som kan öka behovet av bostäder och förutsättningar att tillgodose platsbehovet

- Hur den lokala demografiska utvecklingen ser ut.
- Svårigheter med kompetensförsörjningen inom personlig assistans skulle kunna påverka att fler ansöker och får rätt till insatsen bostad med särskild service.
- Även inflyttning till Gotland kan påverka förutsättningarna att tillgodose behovet. Ett fåtal individer kan påverka behovet av platser då volymen av bostäder inte är stor.

Faktorer som kan minska behovet av bostäder

- Om vi i ordinärt boende kan erbjuda ny teknik, nya lösningar som för den enskilde kan innebära såväl kvalitetshöjningar som ökad trygghet och en större självständighet genom exempelvis kognitiva hjälpmedel, digitala tillsyn och olika tekniska larmfunktioner skulle det kunna bidra till ett minskat behov av bostad med särskild service.
- Även utflyttningar från Gotland kan minska behovet av platser.

Bostäder med särskild service enligt LSS på Gotland 2024

Aktuellt läge på Gotland

Under 2023 och 2024 har 18 nya gruppboendestäder byggts på Gotland på tre olika platser. Det gör att det inte finns någon väntelista till gruppboendestad.

Flera av gruppboendestäderna på Gotland är av gammal standard vilket gör att de behöver renoveras och/eller byggas i den mån det är möjligt.

Däremot ska rätt brukare matchas till rätt boende, både utifrån lägenhetens utformning och placering samt utifrån gruppens sammansättning och personalens kompetens, i den utsträckning det är möjligt.

Bostad med särskild service för vuxna enligt 9:9 LSS

Gruppboendestäder

I oktober 2024 har Region Gotland 80 brukare boende i gruppboendestad (54 inom egen regi och 26 via extern plats).

Serviceboendestäder

I oktober 2024 har Region Gotland 101 brukare boende i serviceboendestad.

Socialförvaltningen har ett gott samarbete med Gotlandshem som erbjuder lägenheter löpande utifrån behov. Bostadsbristen på ön påverkar dock och medför även väntetid till serviceboendestäder.

Särskild anpassad bostad

I oktober 2024 har Region Gotland 13 brukare boende i en särskilt anpassad bostad.

Bostad med särskild service för barn och unga enligt 9:8 LSS

I oktober 2024 har Region Gotland 5 brukare boende i bostad med särskild service för barn och unga.

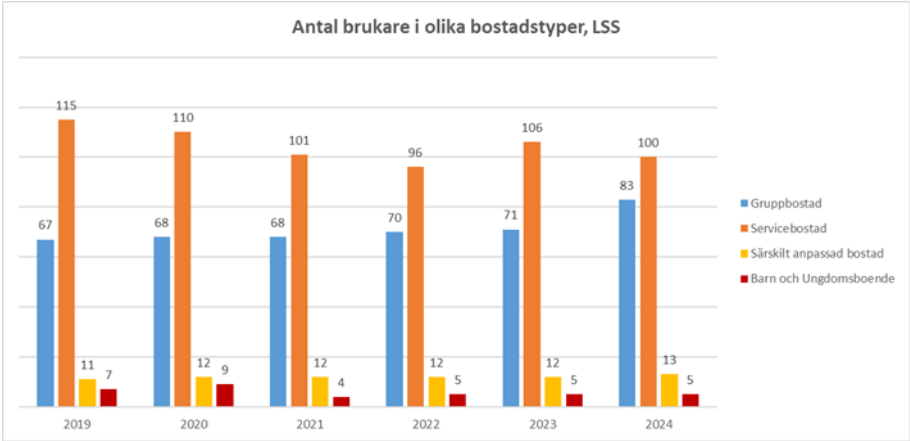
Antal platser i egen regi samt köpta platser av externa utförare

Bostadstyp	Egen regi	Köpta platser
Gruppboendestad	54 (12 enheter)	26
Serviceboendestad	101 (13 enheter)	

Särskilt anpassad bostad	13 (4 enheter)	
Bostad med särskild service för barn och unga	6 (2 enheter)	

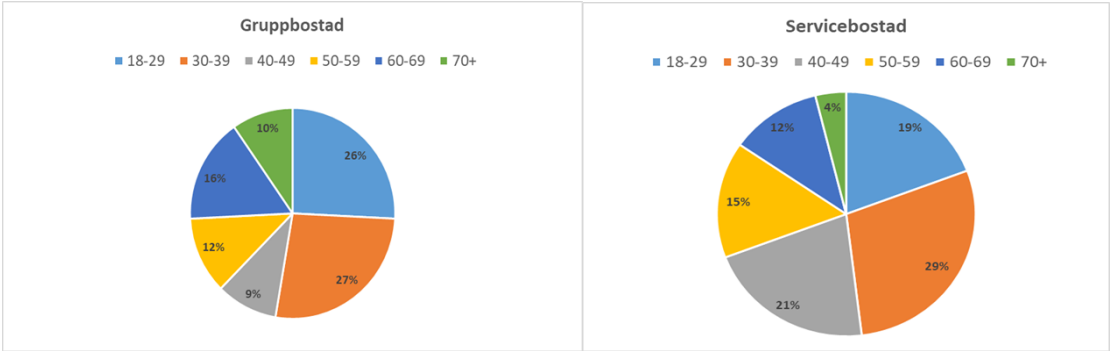
Källa: Treserva

Antal brukare i olika bostadstyper

Källa: Treserva

Åldersfördelning

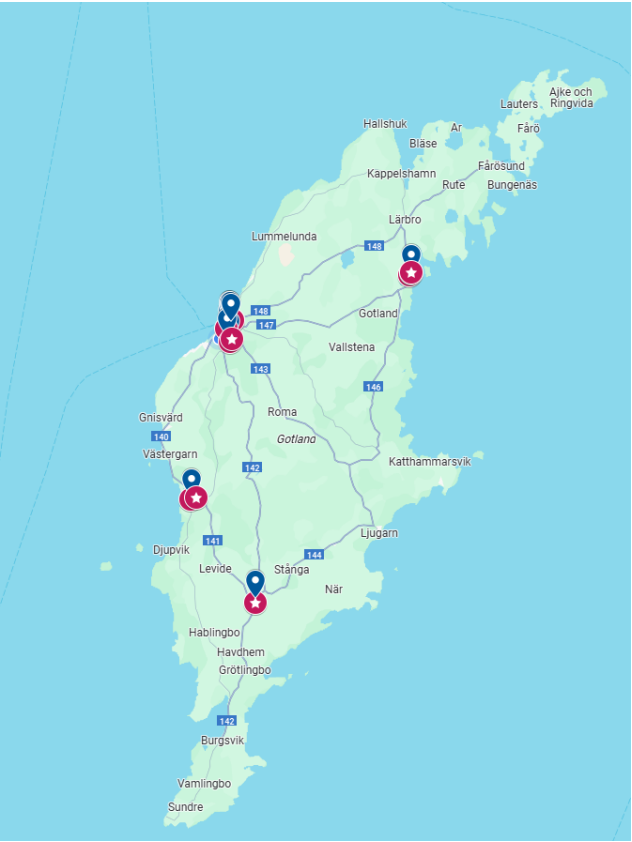

Geografisk spridning bostäder egen regi

Utbudet av gruppboend är totalt 12 enheter samt serviceboend totalt 13 enheter. Enligt nedanstående bild är markeringen för serviceboenderna som avser baslägenheten för personal och gemensamhetsutrymme geografiskt spritt över Gotland.

Gotland

Gruppboheter LSS | Servicegrupper LSS

Visby

Gruppboheter LSS | Servicegrupper LSS

Antal verkställda beslut

Det totala antalet mantalsskrivna invånare på Gotland som beviljats stöd och service enligt LSS var 563 personer den 1 oktober 2024. Av dessa var det 188 vuxna och 5 barn som hade insatsen bostad med särskild service enligt LSS.

Ej verkställda beslut-i väntan på en bostad

Kommuner ska rapportera alla beslut enligt LSS som inte är verkställda inom tre månader till IVO (Inspektionen för vård och omsorg). En viss väntan till en bostad kan uppstå för att inte riskera kostnader för tomma lägenheter.

Var vill man bo?

De flesta önskar boende i Visby. I många fall kan det bero på att det är i Visby som man har sitt nätverk och där möjligheten till aktiviteter finns. Det finns dock ingen lagstadgad rätt till att välja boendeort när man får ett erbjudande om bostad enligt LSS. Däremot kan socialförvaltningen/nämnden ta med sig dessa önskemål för att kunna vara med och påverka var bostad med särskild service uppförs när det blir fråga om nybyggnationer.

Då det idag är många boenden samlade runt Terra Nova och Bingebyområdet så förordas en lokalisering i områden där LSS-boenden inte redan är etablerade såsom exempelvis södra Visby (Värnhem) eller inom Visborgsområdet där den nya stadsdelen planeras.

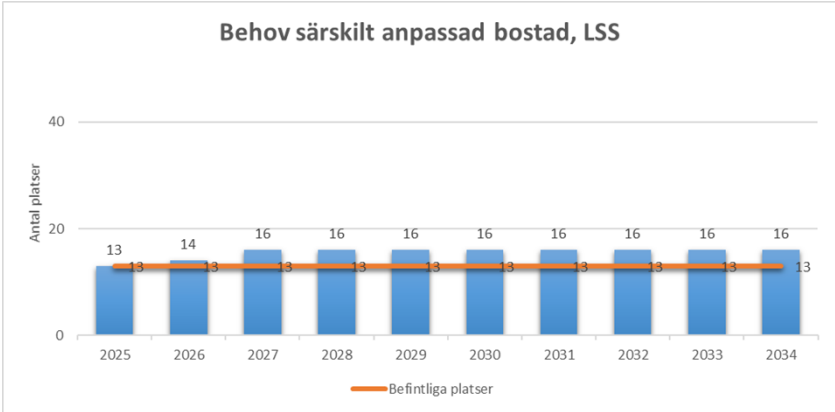
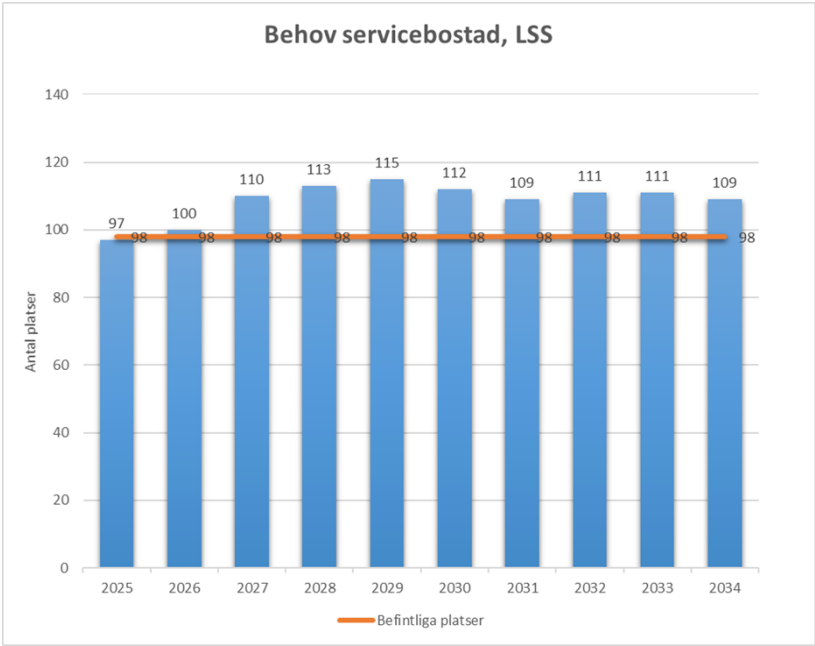
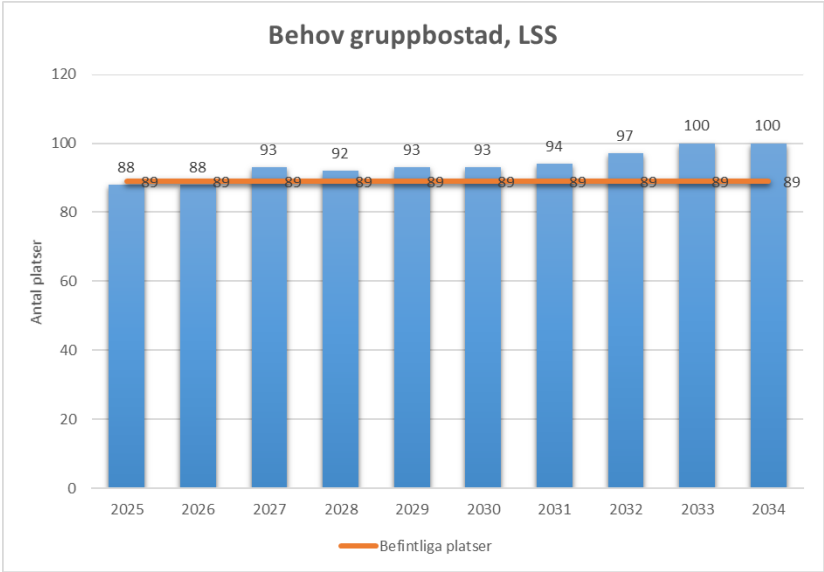
Prognostiserat behov av Bostad med särskild service enligt LSS

Metod för beräkning av behovsprognos

Kommunens biståndshandläggare har prognosticerat antal personer med ett förmodat behov av bostad med särskild service inom LSS under de kommande 10 åren. För de framtida behoven har antagits att ett beslut innebär ett behov av plats. Prognosen baseras på av dem idag kända personer som har insats av kommunen och där en boendebehovssituation förväntas uppstå. Prognosen innehåller ej förmodad intern omflyttning, dvs byte från servicebostad till gruppboende. En reservation i prognosen kan finnas utifrån att det finns individer som ansöker senare i livet och det kan påverka prognosen.

Innan prognosen som framåt bygger på en uppskattning av kommande behov har en analys gjorts av nuläget. En årsvis sammanställning av verkställda och ej verkställda beslut, nya och avslutade individer samt aktuella platser. En metod som bygger på historik från tidigare år och där hänsyn tas till det faktiska behovet i nuläget samt det uppskattade behovet utifrån prognosen.

Behov av platser under planperioden

Enligt behovsprognosen ökar behovet av lägenheter i perioden 2025 – 2034 enligt nedanstående tabell.

	2025-2026	2027-2028	2029-2030	2031-2032	2033-2034	Totalt
Gruppbostad	-2	5	1	4	3	11
Servicebostad	1	14	-1	-1	-2	11
Särskilt anpassad bostad	1	2				3

Handlingsplan – bostad med särskild service enligt LSS.

- Planering av ytterligare en till två gruppboenden om sex platser under planperioden.
- Fortsatt dialog med Gotlandshem och andra hyresvärdar för att säkra tillgången på framtida behov av servicebostäder och särskilt anpassad bostad.
- Planeringsmöten varannan månad för att följa upp plan och platsbehov.
- Årlig revidering av behovsprognosen.

Bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen (SoL)

Definitioner

Bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen (SoL)

Insatsen kan beviljas personer över 18 år med omfattande funktionsnedsättning och som har behov av omfattande omvårdnads- och tillsynsinsatser dygnet runt och när insatser i det ordinära boendet inte är tillräckliga. I insatsen ingår tillsyn, service, omvårdnad, sysselsättning/dagliga aktiviteter, ledsagning i närmiljön, hälso- och sjukvårdsinsatser enligt 18 § Hälso- och sjukvårdslagen.

Boendet och omvårdnaden ska vara så utformade att den enskildes kapacitet och resurser tillvaratas. Den enskilde har rätt till rehabiliterande/habiliterande stöd för att träna att utveckla eller behålla sina funktioner samt få stöd att bevara sitt sociala och kulturella nätverk.

Bostadens utformning

Utformningen av bostaden finns inte i lag reglerad. Men det finns inget som talar för att bostaden ska vara utformad på någon annat sätt än bostad med särskild service enligt LSS eller en helt vanlig bostad. Socialstyrelsen anger tre viktiga kriterier:

- bostaden ska vara fullvärdig.
- bostaden är den enskildes permanenta hem.
- bostaden ska inte ha en institutionell prägel.

Det är av vikt vid bostadsplanering att ta hänsyn till och utgår ifrån att målgruppen har liknande preferenser som andra samhällsmedborgare när det gäller aspekter av den fysiska miljön. Att prioritera en trygg och säker omgivande miljö samt att prioritera möjligheter till avskildhet. (*Jag kan öppna fönstret när jag vill – boendesituationen för personer med psykisk funktionsnedsättning Rosita Boblin, 2016*)

Möjliga faktorer som kan öka behovet av bostäder och förutsättningar att tillgodose platsbehovet

- Samhället påvisar en uppåtgående trend bland målgruppen: allt fler personer lider av psykisk ohälsa och psykisk funktionsnedsättning. Det är därför av vikt att Region Gotland följer samhällsutvecklingen för att kunna erbjuda ett adekvat stöd till dessa personer.

- Samsjuklighetsutredningens förslag på förändring kring de individerna med samsjuklighet kan framåt påverka behovet av bostad med särskild service.

Möjliga faktorer som kan minska behovet av bostäder

- En utökning av boendestöd så att det täcker fler timmar per dygn i ordinärt boende kan minska behovet av en bostad med särskild service.

Bostäder med särskild service enligt SoL på Gotland 2024

Bostad med särskild service bedrivs i egen regi där det finns sex platser. Utöver detta har regionen ramavtal med Nygårds Vård i Garde samt Gotlands Vård som har boenden i Havdhem och Karlshäll (Burgsvik).

Det finns återhämtningsplatser för kortare tids boende.

Genom ramavtal kan avrop ske vid behov av enstaka platser, och leverantörerna har även möjlighet att sälja platser till andra kommuner.

Utöver boenden finns insatsen boendestöd i det egna hemmet.

Antalet verkställda beslut

För närvarande har 41 personer inom Region Gotland verkställda beslut om insatsen bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen (SoL).

Ej verkställda beslut - i väntan på en bostad

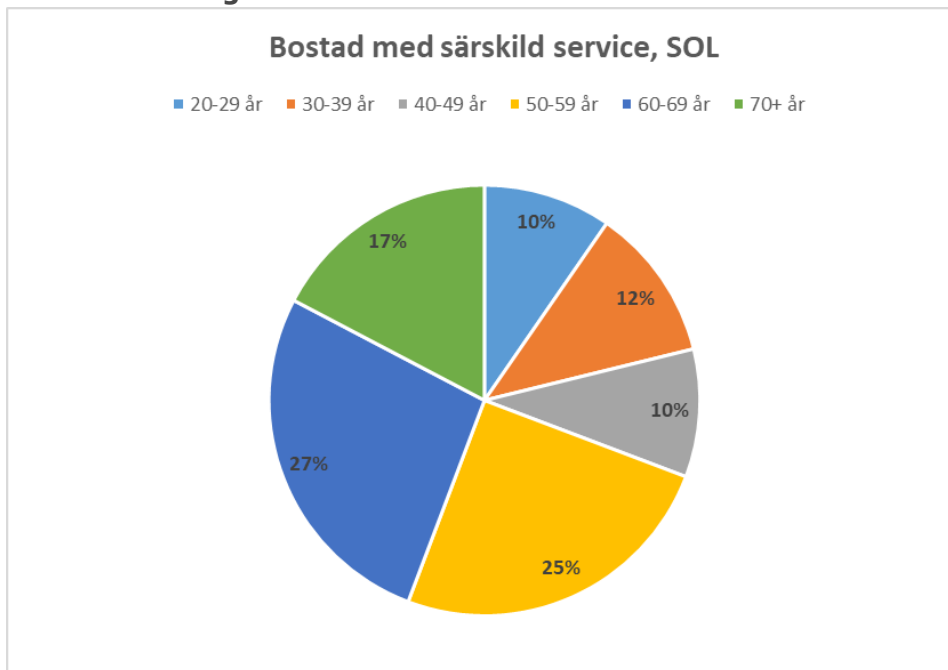
Kommuner ska rapportera alla beslut enligt SoL som inte är verkställda inom tre månader till IVO (Inspektionen för vård och omsorg). En viss väntan till en bostad kan uppstå för att inte riskera kostnader för tomma lägenheter

Antal platser i egen regi samt köpta platser externa utförare

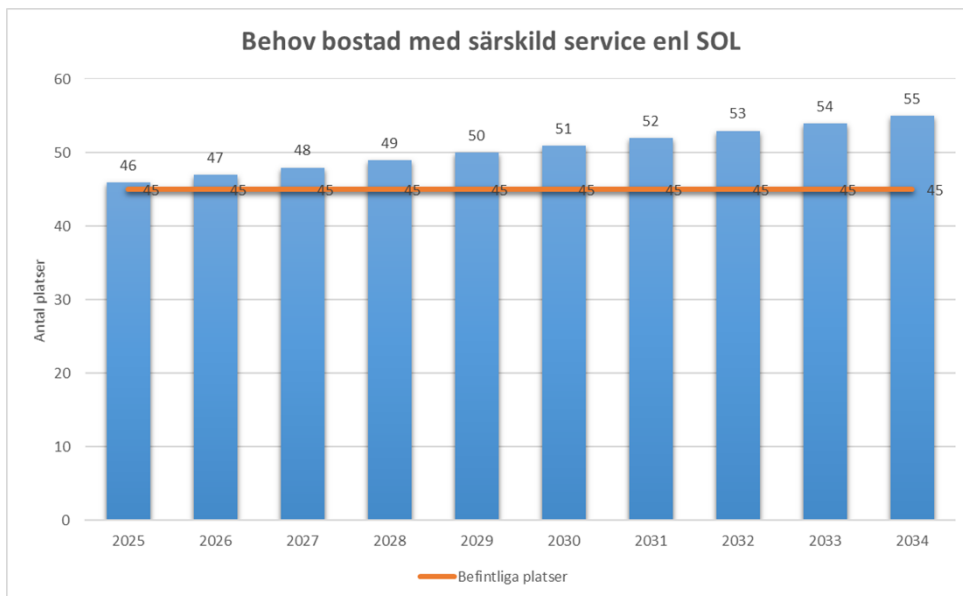
Statistiken nedan är hämtad från oktober månad 2024 och visar hur fördelningen ser ut i de olika boendena samt hur åldersintervallen ser ut för personer beviljade insatsen bostad med särskild service. Utöver de boenden som finns på Gotland så har Region Gotland även ramavtal avseende placeringar på fastlandet.

Bostad med särskild service	Totalt antal platser	Verkställda beslut/tecknade individavtal
Grindvillan, Egen regi	6	6
Gotlands vård, Karlshäll	13	11
Gotlands vård, Havdhem	14	11
Nygårds Vård, Garde	17	13
Totalt	50	41

Åldersfördelning

Prognostiserat behov av Bostad med särskild service enligt SoL

Enligt behovsprognosen ökar behovet av lägenheter i perioden 2025 – 2034 enligt följande:

	2025-2026	2027-2028	2029-2030	2031-2032	2033-2034	Totalt
Bostad med särskild service, enligt SoL	2	2	2	2	2	10

Handlingsplan – bostad med särskild service enligt SoL

- Planering av ny bostad med särskild service enligt SoL 10 platser under planperioden.
- Planeringsmöten varannan månad för att följa upp plan och platsbehov.
- Årlig revidering av behovsprognosen.